

«ایران» از روند رو به رشد پیوستن کشورهای مختلف جهان به ائتلاف «دلارزدایی» گزارش می دهد

آغاز پایان هژمونی دلار

۴۰٪

جمعیت جهان

کشورهای بریکس شامل برزیل، روسیه، هند، چین و آفریقای جنوبی اهتمام ویژه‌ای برای دلارزدایی نشان داده‌اند. این ائتلاف در مجموع، حدود ۴۰ درصد جمعیت (نزدیک به یک چهارم تولید ناخالص ملی و حدود یک‌سوم خاک دنیا) را تشکیل می دهد

گزارش تحلیلی

فائزه سادات یوسفی

روزنامه نگار

ده‌ها سال است که دلار بر مناسبات بین‌المللی و تجارت جهانی سایه انداخته است. در سال‌های اخیر، کشورهای هابی برای دلار آمریکا هستند تا وابستگی خود را به ایالات متحده کاهش دهند. در این میان، برخی کشورها نیز در حال بررسی کاهش وابستگی خود هستند. آنچه امروز جایگزینی واحدهای پولی محلی به جای دلار است که به طور فزاینده و پراکنده در جهان در حال شکل‌گیری است.

امریکا با استفاده از ابزار تحریم به خصوص تحریم‌ها علیه روسیه و مسدود کردن ذخایر بانک مرکزی این کشور، این پیام را به گوش کشورهای جهان رساند که در صورت عدم تبعیت و پایبند نبودن به فرامین آمریکا، این احتمال وجود دارد که مدل تحریمی روسیه بر آنها اعمال شده و اقتصاد آنها را دچار مشکلات عدیده‌ای کند؛ به طوری که مقامات برخی کشورها چنین رویکردی را از سوی آمریکا یکجانبه و ظالمانه قلمداد کردند.

در نتیجه، کشورها با نگرانی در مورد تسلط آمریکا بر سیستم مالی جهانی و توانایی این کشور برای استفاده از دلار به عنوان سلاح علیه دیگر دولت‌ها، به این فکر افتادند جایگزینی هابی را برای کاهش هژمونی این واحد پولی در نظر بگیرند. از سوی دیگر، پیامدهای ناطلوب تسلط دلار بر تبادلات مالی و تجاری بین کشورها و فعالیت‌های اقتصادی، آنها را به این موضوع ترغیب کرده است.

این امر تنها برای مصون نگه داشتن خود از آسیب‌های عدیده دلار نیست، بلکه راهی است تا بتوانند با سلطه دلار نیز مبارزه کنند. بدین منظور، شکل‌گیری ائتلاف‌های جهانی برای دلارزدایی را می‌توان یک جنگ اقتصادی تمام‌عیار علیه ایالات متحده دانست؛ جنگی که با رواج الگوسازی از آن و با پیوستن کشورهای بیشتر به این ائتلاف، در آینده می‌تواند به اقتصاد جهانی شکلی دیگر بخشد.

موضوعی که به طور ضمنی در نتیجه پیدایش این فرایند وجود دارد، تنها خارج شدن بخشی از تجارت جهانی از مسیر تحمیلی و سازگارهای بین‌المللی وابسته به آن نیست، بلکه به نوعی نمایش استقلال‌خواهی سیاسی از شرایط به وجود آمده و تحمیلی در جهان است. کشورهایی که به دلارزدایی پیوسته‌اند، در نظر دارند اراده سیاسی خود را با مصون نگه داشتن استقلال کشور از عوامل بیرونی که اقتصاد و موجودیت آنها را هدف خواهد گرفت، اثبات کنند.

آنها می‌توانند با این عمل، هم اقتصاد غیروابسته به دلار را بهبود بخشند و

هم خود را از زیر یوغ تحریم‌های غرب و آمریکا نجات داده و از منافع ملی‌شان در برابر این گونه خطرات محافظت کنند. تحریم‌های یکجانبه‌ای که ایالات متحده علیه کشورهای جهان اعمال کرده است، با نقض آشکار قوانین بین‌المللی، نتیجه معکوسی برای این کشور دربردارد. بسیاری از کشورها در حال حاضر به دنبال جایگزین‌های مالی هستند، از ترس اینکه شاید هدف بعدی باشند.

چه کشورهایی به ائتلاف دلارزدایی پیوسته‌اند؟

از آنجا که ایالات متحده و سایر کشورهای غربی برای فشار به دولت روسیه، تحریم‌های اقتصادی شدیدی علیه این کشور وضع کردند، مسکو و اتحادیه کشورهای بین‌سیستم‌های مالی خود با یکدیگر متحد شده‌اند. به طوری که دو سوم تجارت دوجانبه این کشورها در حال حاضر به روبل و یوان انجام می‌شود. البته این موضوع متوقف به همین مرحله نشده و رؤسای جمهور دو کشور استفاده از یوان جهت در معاملات بین روسیه و شرکای آن در آسیا، آفریقا و آمریکای لاتین را در دستور کار خود قرار داده‌اند.

علاوه بر این دو کشور، کشورهای دیگری هم در مسیر دلارزدایی گام برداشته‌اند: در ماه‌های اخیر، برزیل و آرژانتین دربارۀ ایجاد یک واحد پولی مشترک برای دو اقتصاد بزرگ آمریکای جنوبی بحث کرده‌اند. همچنین مقامات در کشور، در هفتمین اجلاس سران جامعه کشورهای آمریکای لاتین و حوزه کارائیب (۳۲ کشور) جایگزینی واحد پول جمعی «سور» را در تجارت منطقه‌ای آمریکای لاتین پیشنهاد دادند و از سایر کشورهای منطقه برای پیوستن به آن دعوت کردند.

در ماه گذشته، چین و برزیل اعلام کردند که برای تجارت با یکدیگر به ارزهای محلی خود، «یوان» و «رتال» به توافق رسیده‌اند. طی کنفرانسی در سنگاپور در ژانویه، چندین مقام سابق آسیای جنوب‌شرقی در مورد تلاش‌های دلارزدایی، صحبت کردند. علاوه بر آن، بانک مرکزی اندونزی قصد دارد یک سیستم پرداخت محلی نیز ایجاد کند. امارات و هند نیز در حال مذاکره برای استفاده از روپیه برای تجارت کالاها و غیرنفتی هستند.

وزیران دارایی و رؤسای بانک‌های مرکزی کشورهای عضو اتحادیه کشورهای جنوب‌شرق آسیا (آسه‌ان) هم «مذاکرات برای کاهش وابستگی مبادلات مالی به دلار آمریکا، یورو، ین و پوند انگلیس و حرکت به سمت تسویه با ارزهای محلی» را در رأس دستور کار خود قرار داده‌اند. همچنین این کشورها در حال ترویج سیستم‌های پرداخت محلی هستند.

در این میان، عربستان سعودی نیز اعلام کرده که آماده است برای تجارت از ارزهایی غیر از دلار آمریکا استفاده کند. چین در حال حاضر ۲۵ درصد از صادرات نفت عربستان سعودی را خریداری می‌کند و اخیراً موافقت کرده

است تا بخشی از تجارت نفت را به یوان تسویه کند.

امارات گاز خود را از طریق یک شرکت فرانسوی به یوان به چین می‌فروشد. دلار از مبادلات تجاری کشور می‌تواند به بی‌نیاز شدن ایران از مجوزهای آمریکا در تبادلات اقتصادی جهانی، کم‌اثر و بی‌اثر شدن تحریم‌های مالی، از بین رفتن اهرم فشار بر ایران در معادلات سیاسی، انتقال منابع حاصل از فروش نفت به داخل کشور، افزایش قدرت چانه‌زنی اکنون مایل به انجام معاملات به یوان هستند. بسیاری از رسانه‌ها، این تجارت را «گامی بزرگ در تلاش‌های پکن برای تضعیف دلار آمریکا به عنوان نفتی جهانی برای تجارت گاز و نفت» توصیف کرده‌اند.

نخست‌وزیر مالزی در ماه گذشته با رئیس‌جمهور چین در پکن دیدار کرده بود و دو رهبر در مورد برنامه‌هایی برای تضعیف هژمونی دلار آمریکا و حتی ایجاد «صندوق پول آسیایی» بحث کردند که در نوع خود، یک چالش جدی برای صندوق بین‌المللی پول تحت نظر (IMF) ایالات متحده است. مقامات سابق سنگاپور هم درباره اقداماتی که اقتصادهای منطقه باید به طور جدی برای کاهش خطرات دلار انجام دهند، صحبت کرده‌اند؛ خطراتی که ارزهای محلی را تضعیف کرده و به ابزاری برای دولت‌مدان اقتصادی تبدیل شده است.

چندین کشور در قاره آفریقا نیز از دلارزدایی حمایت می‌کنند؛ کنیا در ماه مارس قراردادی را با شرکت‌های دولتی در عربستان سعودی و امارات برای خرید نسبی نفت با استفاده از واحد پول محلی این کشور یعنی شیلینگ امضا کرد. شرکای روسی و آفریقایی در حال حاضر روی کاهش مبادلات تجاری با دلار آمریکا و یورو در پرداخت‌های دوجانبه کار می‌کنند. آفریقای جنوبی نیز در قالب بریکس اهتمام ویژه‌ای بر این امر دارد.

دلارزدایی حتی در دستور کار سازمان همکاری شانگهای که با محور امنیتی ایجاد شده، وجود داشته و یکی از مصوبات این سازمان، اجرایی شدن تجارت منهای دلار و یورو بوده است؛ چرا که این سازمان قابلیت همکاری‌های اقتصادی و تجاری را نیز داراست. علاوه بر آن، طی هفته گذشته رئیس‌جمهور برزیل هم از کشورهای عضو گروه بریکس خواست به منظور دفاع از ارزهای ملی خود، دلار را از مبادلات و تجارت بین‌المللی‌شان حذف کنند. کشورهای بریکس شامل برزیل، روسیه، هند، چین و آفریقای جنوبی اهتمام ویژه‌ای برای دلارزدایی نشان داده‌اند. این ائتلاف در مجموع، حدود ۴۰ درصد جمعیت (نزدیک به یک چهارم تولید ناخالص ملی و حدود یک‌سوم خاک دنیا) را تشکیل می‌دهد.

ایران؛ پیشگام دلارزدایی

ایران نیز در زمینه حذف دلار از اقتصاد کشور و مبادلات ارزی به سمت پیمان‌های دو یا چندجانبه با سایر کشورها رفته است. عضویت در سازمان همکاری شانگهای، پیمان پولی روبل-ریال با کشور روسیه و

عضویت ایران در سازمان همکاری شانگهای، پیمان پولی روبل-ریال با کشور روسیه و سایر پیمان‌های پولی غیررسمی مانند یوان-ریال با کشور چین، که در دولت سیزدهم اجرایی شده، از جمله اقدامات کشورمان در راستای دلارزدایی است

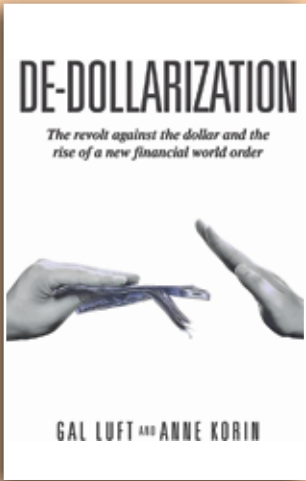
یکی از جالب‌ترین موضع‌گیری‌ها پیرامون عدم وابستگی به دلار، اظهارات مکرون مبنی بر لزوم استقلال سیاسی اروپا از آمریکا بود که یکی از ابزارهای آن کاهش وابستگی به دلار آمریکا معرفی کرد. این موضوع به تدریج و بعد از لطمات اقتصادی، سیاسی و امنیتی که حتی تبعات داخلی را برای کشورهای عضو اتحادیه دربرداشت، به اهمیت استقلال خود و دوری جستن از چالش‌های ایجاد شده است.

تحریم‌های آمریکا علیه امریکا

برخی تحلیلگران آمریکایی بر این باور هستند که تشدید تحریم‌های آمریکا علیه کشورها می‌تواند به روند دلارزدایی سرعت بخشد. زیرا یکی از خاستگاه‌های مهم در شکل‌گیری جایگزین کردن دلار، موضوع تحریم‌ها است که نیاز به جایگزین مسری تبادلات، ذخیره ارزی مطلوب و همچنین استفاده از ارز محلی را در کشورهای هدف ایجاد می‌کند. آمریکا با تبدیل واحد پولی خود به ابزار فشار سیاسی بر سایر کشورها، ناخواسته حرکتی جهانی را برای سرنگونی دلار آغاز کرده است. کارشناسان، این عدم آگاهی سیاستمداران آمریکایی را موجب پیدایی عواقب جبران‌ناپذیری بر اقتصاد و سیاست آمریکا دانسته و در کنار بحران اقتصادی کنونی آمریکا که ناشی از عواملی چون ناکارآمدی دولت، کووید و چالش انرژی ناشی از جنگ روسیه و اوکراین است، ضربه مضاعف قلمداد می‌کنند. به طور کلی، می‌توان چنین استدلال کرد که اثر بومرنگ تحریم در اصل، اقتصاد و ثروت جهانی را برای سرنگونی دلار گرفته و مؤلفه‌ای قدرتمند برای ظهور «نظم جدید جهانی» است.

می‌توان گفت که تحولات مهم جهان حتی در حوزه ارزی نیز در حال وقوع است. روند افزایش تجارت دوجانبه بین کشورها با استفاده از پول ملی آنها به جای دلار آمریکا از مؤثرترین متغیرهای آن به شمار می‌رود. کاهش سهم دلار از ذخایر ارزی سایر کشورها نیز به طور مشخصی در این امر خودنمایی می‌کند. تمام تغییرات ذکر شده در بالا نشان می‌دهد که جهان از یک سیستم تک‌قطبی به یک سیستم چندجانبه در حال حرکت است. این در نهایت به این معنی است که جهان از دلار آمریکا دور می‌شود و به سمت سبدهای از ارزهای جهانی می‌رود.

معرفی کتاب

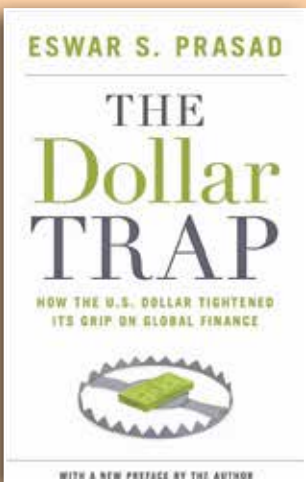

دلارزدایی؛ دلار و ظهور یک نظم جدید مالی جهانی

نویسندگان:

Anne Korin • Gal Luft

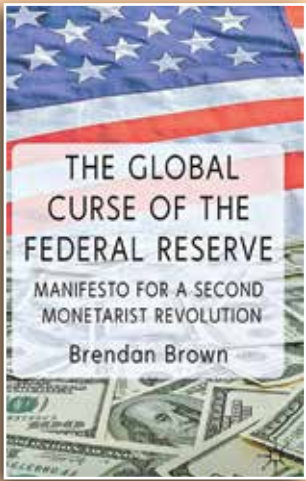
نویسندگان این کتاب یک مرور جامع از جنبش ضددلاریاسیون، از جمله ریشه‌های تاریخی آن و وضعیت فعلی آن ارائه می‌دهند. این کتاب عوامل اقتصادی، مالی و جغرافیایی در پشت پرده جنبش ضددلاریاسیون را بررسی می‌کند و پتانسیل تأثیرات آن بر سیستم مالی جهانی را مورد بررسی قرار می‌دهد. نویسندگان به ابعاد چالش‌ها و موانع بر سرراه کشورهای که به کاهش وابستگی به دلار آمریکا اقدام می‌کنند، پرداخته‌اند.

تله دلار؛ چگونه دلار امریکا کنترل خود را بر امور مالی جهانی گسترش داد؟

نویسندگان: Eswar S. Prasad

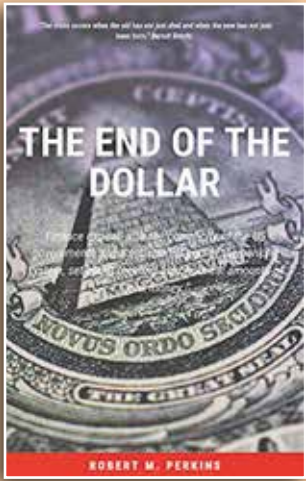
این کتاب عواملی را که به هژمونی دلار آمریکا در سیستم مالی جهانی کمک کرده‌اند، از جمله قدرت بازارهای مالی آمریکا، نقش فدرال رزرو آمریکا و عوامل جغرافیایی که اقتصاد جهانی را شکل می‌دهند، مورد بررسی قرار می‌دهد. نویسنده همچنین پتانسیل خطرات مربوط به وابستگی به دلار و چشم‌اندازهای یک سیستم پولی بین‌المللی جدید را تشریح می‌کند. در پایان، او به مجموعه‌ای از پیشنهادها و سیاستی برای ترویج یک سیستم مالی جهانی پایدار و پایدارتر می‌پردازد.

نفرین جهانی فدرال رزرو؛ مانیفست انقلاب دوم پول‌گرایی

نویسنده: Brendan Brown

نویسنده بر این باور است که سیاست‌های فدرال رزرو آمریکا به ناپسامانی اقتصادی جهانی انجامیده است و باید به دنبال یک رویکرد جدید برای سیاست پولی بود تا نسبت به دلار پایداری بیشتری داشته باشد. نویسنده همچنین بر ضرورت نقش دلار آمریکا در سیستم مالی جهانی تأکید می‌کند. در این کتاب، یک سری اصلاحات برای سیستم پولی بین‌المللی و نقش بانک‌های مرکزی در ترویج پایداری مالی پیشنهاد شده و در مورد تأثیرات کاهش نقش دلار آمریکا در روابط اقتصادی جهانی بحث‌هایی ارائه شده است.

پایان دلار؛ چرا بحران‌ها اتفاق می‌افتند؟ (بحران آمریکا و آینده دلار)

نویسنده: Robert Perkins

کتابی است که به بررسی علل و پیامدهای بحران‌های اقتصادی، بویژه نقش دلار آمریکا در سیستم مالی جهانی می‌پردازد. نویسنده تاریخچه دلار آمریکا را به عنوان ارز رزرو جهانی مورد بررسی قرار می‌دهد و چگونگی تأثیر آن بر قدرت اقتصادی و سیاسی آمریکا را تحلیل می‌کند. عواملی که منجر به بحران مالی ۲۰۰۸ شدند و تهدیدهایی را که برای آینده حکومت دلار آمریکا در سیستم مالی جهانی وجود دارد، تحلیل می‌کند. نویسنده بر این باور است که قدرت اقتصادی و سیاسی کشورهای نوظهور مانند چین و روسیه و همچنین رشد ارزهای دیگر می‌تواند نقش دلار آمریکا به عنوان ارز رزرو جهانی را تهدید کند. این کتاب تحلیلی پر از ایده‌های جالب در مورد آینده سیستم مالی جهانی و پیامدهای آن برای آمریکا و بقیه جهان ارائه می‌دهد.